

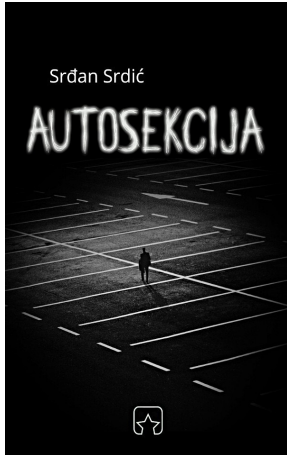
Žarka Svirčev

„IZ SVEG KRVOTOKA, IZ SVIH KNJIGA“

(Srđan Srđić: *Autosekcija*, Partizanska knjiga, Kikinda, 2023)

„Moram na cigaretu”, preseći će na jednom mestu pripovedač *ukucavanje* teksta. Ta mesta u *Autosekciji*, rezovi koji odeljuju tekstualne blokove koje je pripovedač stavio sebi u zadatak da ispiše do dvesta hiljada karaktera s razmacima kako bi i sumom karaktera dokačio roman (evo, ujedno, i moguće formulacije sižea romana), dakle, ta mesta jesu osobeni pripovedni postupci. Premda cirkulišu tekstem dovoljno često da privuku pažnju, te je evidentno da strukturiraju dinamiku uobličavanja teksta, može delovati da su lišena semantičkog naboja. Više se čine kao otkloni, pauze, tek pokoji refleksivni prosev što prigušuje potreba predaha. Međutim, ona sabiraju jednu od magistralnih linija Srđićeve *Autosekcije* i predstavljaju kohezivna narativna jezgra. Mesta su na kojima se preklapaju različite ne/fikcionalne ravni: stvarnost romana u nastajanju, stvarnost pripovedača/pisca romana u nastajanju, ali i izvantekstovna stvarnost, koja uzurpira našu čitalačku iluziju izmeštenosti, stalno nas prevodeći preko ovih ravni. Čak i kad se za ljubav fikciji naslađujemo skrivanjima autobiografskih činjenica koje otkrivaju empirijsku građu i čitamo ih kao (uporne) gestove fikcionalizacije, naposljetku nas paratekst (Mikro-naselje, 22. 10. 2023 – 17. 11. 2023), koji upućuje na preklapanje fikcionalnog i empirijskog vremena, nanovo opominje da se narativna dinamika *Autosekcije* i gradi na tenzičnom suodnosu fikcionalnog i nefikcionalnog. Ili pak da je *Autosekcija* osoben „čas anatomije” fikcije (evo još jedne moguće formulacije sižea romana), a pritom imam na umu i polemički naboj kojim je bremenita ova naslovna sintagma u ovdašnjoj kulturi.

Jer, i kad pripovedač rabi materijal koji bismo mogli da pripišemo Srđanu Srđiću, onom Srđanu Srđiću čiju fotografiju nalazimo na klapni romana (recimo, književnokritički diskurs o njegovim knjigama ili reference na njegov prethodni rad, roman *Ljubavna pesma*, esej „Snovi: Bretonov sinovac”, grčko izdanje *Sagorevanja* ili piščev fikcionalni alter ego pumpadžija Srđan Srđić, pa i reference koje će uslediti nakon objavljivanja ovog romana), on je posredovan tekstovima. Mogao je to prisvojiti i neko ko nije Srđan Srđić (onaj Srđan Srđić čije biografske podatke čitamo ispod spomenute fotografije) i ne prokockati istinu teksta *Autosekcije*. Mada, čitajući *Autosekciju* i prepoznajući autobiografske elemente, lako će nas zavesti pripovedačevo objašnjenje (i to izrečeno kao utuk na komentare o nedovoljnoj prozirnosti njegovih prethodnih romana), a još nas i naslovom ubada u oko – „šta sad nije jasno kad je sve o meni”. Ali to *meni*, to *ja* i jeste najporoznije mesto *Autosekcije*. I upravo jedno od čvorišta (pa i zamešateljstvo) *Autosekcije* jeste

poetika i politika samootkrivanja *ja* koje je uvek, u konačnici, fikcionalne prirode, ishod jezičkog rada. I u tekstu i van teksta.

Ukrštanje različitih (ontoloških) perspektiva *ja* vodi nas ka žanrovskom pamćenju *Autosekcije*, odnosno ka žanrovskim određenjima i poricanjima, onim imanentnopoetičkim i onim koje diktira logika izdavačko-tržišnih mehanizama. Jer, opet nam pripovedač objašnjava, a ironija je samorazumljiva svakom ko je pročitao ijedan Srđićev redak, reč je o romanu gde se kao dominantna pojava unutar parafikcionalnog sveta instalira on sobom samim, usvajajući tako jedan trendovski nazor (77). Ili i nije (samo)ironija s obzirom na to da ovaj postupak nalazimo već u *Mrtvom polju*, i pre nego što je započeo trendovski nazor. Tek da bude kazano. Međutim, nije autofikcija polemička meta pripovedačevih intervencija, bar ne ona dominantna. Ono na šta nas podseća pripovedač, a i roman svojom poetikom, jeste da je reč isključivo o pojmu novijeg datuma, ali ne i o postupku. Naslovljavanjem romana pojmom koji jeste jezgro autofikcijskih tekstova, Srđić istovremeno ispisuje arheologiju autosekcijske dimenzije književnosti, njenih autobiografskih utemeljenja (divne li gogoljevske epizode sa Bratom koji, vraćajući se s posla, zove pripovedača kako bi i sam taj poziv ušao u roman, tvrdeći da je sve to građa bez koje se ne može). Međutim, roman pre svega referiše na književnu *situaciju* ili situaciju u kojoj danas književnost ima da obitava. Uzgred rečeno, i sam roman nastaje iz jedne situacije, zaoštrene kako bi rekao pripovedač, nastojeći da objasni zašto nije mogao da napiše roman koji je planirao da napiše (i još jedna moguća formulacija sižea).

Situaciju nemogućnosti pisanja planiranog romana pripovedač objašnjava i izlažući mini-tipologiju pisaca na savremenoj kulturnoj sceni (odradivši pošteno posao sociolozima književnosti) i mi vidimo sve tipove koji našoj, dakako čitalačkoj pažnji postavljaju svakojake mamce – od figure patinirane socijalističkom starmalošću, preko pisaca od populističkog angažmana „opšte prakse” i gurua/lajfkoučeva/autofikcionara, pa do onih nuspojava koje stratešku komunikaciju s auditorijumom zasnivaju na besprizornom rabljenju vlastite privatnosti u nedostatku ičega drugog, naročito komodifikaciji onoga što bi trebalo da bude porodična intima. U osnovi ovih pojava jeste kulturološki model(i) kom autofikcijski tekstovi duguju svoju popularnost, koji ih *forsiraju* (a Duh vremena koji se ostrvljuje na pripovedača može biti i jedna od inkarnacija vizionara Flagusa) – narcisoidna tržišna kultura sopstva poznog kapitalizma. Ona se u roman uključuje preko polemički postavljene interdiskurzivnosti (ukrštanjem, recimo, medicinskog, marketinškog, književnokritičkog, self-help i diskursa pozitivne psihologije) preko koje postaju vidljive prakse i konstrukti koji određuju aktuelnu politiku književnosti. To je, čini mi se, dominantna meta pripovedača *Autosekcije*. Jer, mimo književnog konteksta, pripovedač se rve i s ekvivalentnim govornim žanrovima kojima je zasićena naša svakodnevnica, a koje ogoljava u bravuroznoj epizodi, nazovimo je, „Molim te me saslušaj”, a tim bi se „naslovom arhetipom”, kako reče pripovedač, mogla nazvati svaka knjiga, pa i ova njegova.

I doista bi se i mogla, i pripovedač nas i poziva da „pričamo o meni u romančiću bez sižejnih linija, onakvom kakav sam i ja” (64). I priča nam o sebi s retoričkom eksplozivnošću, jezičkim *burnout*-om (ipak je pripovedač nosilac *burnout* spomenice), vodeći nas kroz svoje ritmičke rolerkostere, izvedene majstorskom jezičkom pregnantnošću. U ritam romana, a ritam je po pravilu i nepogrešivo u Srđićevoj književnosti semantizovan, ukucava se ritam pripovedačevih dvadeset i nešto dana koliko je nadnet nad tekstem u

nastajanju, uritmljuje se vreme (opet velika tema Srđićeve književnosti), ritmovi istorijskog vremena kojem svedočimo posredno i neposredno, i ritam biološkog vremena pripovedača. Vreme se, ponajviše, parcijalizuje, od ritma „šturog vremena” (up. *Ljubavna pesma*) koje kapa u mimohodu ukucanih blokova teksta do vremena koje prelazi preko pripovedačevih pleća, silovitog ubrzanja koje je proporcionalno srazmerno ekonomiji jezičkog rada, i ritam teksta prati pripovedačev kardiogram, i njegov EEG. Vreme se materijalizuje, i iščitavamo ga iz samog tela teksta, ali ga pripovedač iščitava iz sopstvenog tela. To telo, i nevolje sa telom, i jeste jedna od određujućih *situacija* romana u nastajanju. Može se *Autosekcija* čitati i kao portret umetnika pred starošću (premda bi sam pripovedač rekao u starosti), ili, ako se oslonimo na intertekstualne mrvice, poput *Alise u zemlji čuda*, Srđićevu *Autosekciju* možemo nazvati i *coming-of-age* roman – roman, kako reče pripovedač na jednom mestu, o „spoznaji o meni kakav sam, bio i ostao, iako više nisam isti” (moja najdraža formulacija sižea).

A ta spoznaja nam se autosecira s *one strane ogledala*, s mesta gde obitavaju trivije svakodnevice (o pripovedačevoj stolici valja pisati poseban esej), sa svim ne/uslovima stvaralačkog rada, a o preduslovima i uslovima je sve vreme reč u *Autosekciji*. Za njih su podjednako relevantni i hemoroidi i pritisak okoline (a samo/nametnuti imperativ uspeha i napredovanja, ta mantra našeg vremena, sve vreme nas vreba na obodima naracije), i emotivno stanje (koje, po svemu sudeći, i jeste začkoljica pripovedačeve *zaoštrene situacije*) što napipavamo i opažamo u tekstu do momenta kad nam ga, nakon otkucanih 147.121 karaktera i sam pripovedač baci u lice, emotivno stanje „trajnog i neprekidnog besa, razočaranja, deziluzionisanosti, nepoverenja, frustracije, septičke mrzovolje, te nadimajuće svejednosti” (97). I umor, i bolest, i starenje. I obračunavanje sa sopstvenom taštinom, i ostavljenost i svakojake nemogućnosti i osujećenja, i rasprave s trgovcima i poznanicima, i nedostatak vremena, i nemanje prostora (itd., itd., itd.) – sve ono što bi moglo da ispuni dvadeset i sedam nasumično izabranih dana naših života.

Premda se pripovedno sopstvo rasprostire tekstem, *Autosekcija* je, u konačnici, ispisivanje/upisivanje posvete drugom, „neodustajno prisutnima”, kako veli pripovedač na jednom mestu. To je najradikalniji postupak otklona od savremene ego-književnosti i okružja koje je *forsira*. „Neodustajno prisutni” postaju povlašćene figure pripovedačevih formativnih i intimnih iskustava. Jedna od njih je Crni Dača u kojoj prepoznamo Davida Albaharija. *Autosekcija* memoriše jedno prijateljstvo, prijateljstvo Crnog Dače i pripovedača, odnosno Davida Albaharija i Srđana Srđića (čitamo u istom ovom časopisu u prethodnom broju Srđićev esej „Pogovor”). Crni Dača je u *Autosekciji* i bitnost pripovedačevog privatnog sveta, ali i uzorna književna figura, figura posvećenosti književnosti, knjigama i (mlađim) kolegama, razgovorima o književnosti, pisanju „iz sveg krvotoka, iz svih knjiga”. I to je jedna od poveznica između dva pisca jer je pisanje za pripovedača „žalosni piknik na napuštenoj plaži, ali ipak piknik, i budeš živ, pomeraš, štimuješ, nadmeno špartaš rečnikom sinonima, vezuješ, odvezuješ, povezuješ, budeš sam i na miru” (70). Stoga čitav indeks imena pisaca u romanu i njihove rituale (recimo, Swift, Volas, Banvil, a čini mi se da se na jednom mestu pojavljuje i Filip David) treba ponajpre razumeti ne u kontekstu poetičkih bliskosti već u kontekstu odnosa prema radu i stvaranju. Crni Dača je, dakle, figura prisnosti, ljudske i profesionalne. Susreti Crnog Dače i pripovedača jesu mesta bliskosti, odnos povezivanja, odnos uvažavanja drugog u njegovoj nesvodivoj

drugosti. O tome je, pre svega, reč u *Autosekciji*. O tome da možeš da vapiš *saslušaj me*, o tome da možeš da isporučuješ sebe drugome, da ga zaspeš i obaspeš sobom dokle god u tvom horizontu postoji drugi u svojoj nesvodivosti, a ne samo kao protetika narcisoidnih autoprojekcija. *Autosekcija* je roman-razgovor jer proističe iz pripovedačeve namere da „objasni sebe drugome”. Tako sve počinje. Objasniti zašto nije napisan planirani roman, zašto nije ispunjeno obećanje, a ta neophodnost objašnjavanja sebe osvedočava potrebu za drugim.

Instanca te druge figure prisnosti narativizovana je u *Autosekciji* pripovedanjem u drugom licu i apostrofom. Tom performativnom figurom lirike u romanu se tropizuje orijentacija ka razmeni, odnosno komunikativna situacija. I upravo se njome možda i najradikalnije destabilizuje odnos fikcijskog i nefikcijskog jer se simulira govorni čin. Skrećući pažnju na situaciju razmene narativnom apostrofom, pripovedač istovremeno njome progovara o svojoj želji za odsutnim/odsutnom *ti*, upućujući tom *ti* sadržaj, roman u nastajanju. Pripovedačevo *saslušaj me* postaje mesto bliskosti i želje sa *neodustajnim prisustvom tog ti*. To je, ujedno, visprena provokacija čitalačkih pretenzija (a recepcijski mehanizmi gotovo po pravilu su imanentnopoetički upisani u sve Srđićeve romane), onih pretenzija koje se zasnivaju na potrebi za identifikacijom ili nekom drugom vrstom sameravanja sebe u ogledalu drugog, ali uvek privilegovanjem svog *ja*. Daleko je Srđićeva književnost od toga. U *Autosekciji* je reč o povezivanju, o bitnosti drugoga, o tome da drugog (Davida Albaharija) ostane što više na ovom svetu. I o potrebi za drugim, o malim intimnim razmenama, o „partnerskoj pobudi i čežnji da se *događamo* još malkice”. To događanje ovaj roman jeste. Kao, uostalom, i književnost kada je vrhunska. To sam, pre svega, pa i ponajviše želela da kažem povodom Srđićeve *Autosekcije*.